

EL RÈGIM MUNICIPAL AL BAIX VALLÈS EN EL S. XVI

Xavier Pérez i Gómez

Introducció

El segle XVI fou una època puixant per a la vida municipal a la nostra comarca, especialment al Vallès Oriental meridional. Efectivament, el 1550 els pobles de Sta. Perpètua, St. Fost, Cabanyes i Martorelles es deslliuraren del feudalisme i, al cap de poc temps, aprovaren un «estatut municipal» amb el qual s'haurien de governar des d'aleshores. Anys després, en concret el març de 1564, les parròquies de La Roca, Vilanova, Malanyanes, Òrrius i Vallderiolf, deixaren de dependre del senyor del castell de la Roca i redactaren i aprovaren uns capítols similars.

Finalment, la primavera del 1573, el municipi format per Mollet, Gallecs i Parets (creat ja el 1385), decidí reformar el seu govern local i confeccionaren uns «Capítols per al bon govern...». Foren uns anys, doncs, d'esplendor dels Consells municipals, reunits en Consells generals quan hi assistien tots els caps de família i en consells ordinaris o restringits, quan només hi assistien un reduït nombre de consellers, 12 membres en el cas de Mollet i Sta. Perpètua-St. Fost, o 14 en el cas de La Roca (en aquest cas, tenien tres jurats i un *mostassaf*).

1. Els Capítols per al bon govern de Mollet

Tot i que al llibre «Moledo-Mollet, 993-1993» ja vàrem fer referència a aquest document, que creiem cabdal per a la història municipal de Mollet, ara hem cregut oportú de publicar sencer el text que po-

dem qualificar com l'«Estatut municipal» vigent en aquesta localitat des del 1573 fins al 1716, any de publicació del Decret de Nova Planta. Aquests capítols van regular, doncs, durant segle i mig el funcionament de la universitat (municipi) composta per les poblacions de Mollet, Parets i Gallecs.

1.1. Un text necessari per a la concòrdia

Aquests Capítols van respondre a l'intent d'acabar amb els continus enfrontaments pel control del poder local, i es va celebrar un Consell General (una assemblea comunal de les tres parròquies) per tal d'arribar a un acord i redactar-los: «*Que attès que ab determinació del Consell General de dites parròquies que han tingut entre ells per obtenir de Vostra Excel·lència lo present privilegi, s'ha fet un acte de concòrdia...*» o «*La concòrdia y avinència que entre ells és stada feta...*»

Les relacions entre molletans i paretans eren força delicades, i font de freqüents discussions. Per exemple, s'acordà en el capítol quart que l'alcaldia seria ocupada un trienni pels de Mollet i l'altre pels de Parets o Gallecs, de forma alternativa. Els habitants de Mollet també es queixaven del fet que els de Parets i Gallecs no contribuïen als impostos que havia de pagar el municipi a la Corona, i que aquestes càrregues eren suportades en solitari pels molletans.

1.2. Principal novetat: la insaculació

La insaculació és una de les principals novetats introduïdes en el govern municipal de Mollet per aquests Capítols, i consistia a elegir els càrrecs municipals a les sorts.

Els noms dels candidats eren escrits en unes boletes o «rodolins» i introduïdes en una bossa o sac (d'aquí el verb «insacular»). Tot seguit un infant extreia a l'atzar les persones designades per ocupar els diversos càrrecs en la següent legislatura.

A Catalunya aquest sistema es va començar a fer servir a mitjans del segle XV. S'ha dit que fou un sistema introduït per Ferran el Catòlic el 1493 per tal de controlar més directament els municipis. Dubtem de la veracitat d'aquesta teoria tan simplista: els primers casos d'insaculació a Catalunya es donaren ja el 1450 a Vic o el 1457 a Girona, en temps d'Alfons el Magnànim, i responien a la voluntat de posar fi a la corrupció, al desgovern i al monopoli dels càrrecs polítics per part de determinades famílies.

En el cas de Mollet, el text es claríssim: són els mateixos habitants dels tres pobles els que demanaren la insaculació, farts de tantes i tantes disputes entre ells. Si després el sistema va anar degenerant, això ja és altra tema, però el cert és que molts municipis van veure en la insaculació una possible solució a la inestabilitat política i a les discòrdies que tot sovint alteraven el bon funcionament de les seves universitats o municipis.

1.3. Funcionament i composició del Consell ordinari

Els capítols determinen de manera molt precisa com havia d'estar format el consell ordinari, que era el veritable òrgan de govern del municipi, integrat, com ja hem dit altres vegades, per 12 membres. S'introduïren els càrrecs de jurats i clavari, que fins aleshores no existien a Mollet i que tenien una duració anual, a l'igual que els consellers. El mandat del batlle era de tres anys, perquè era considerat un oficial reial.

El dia de renovació dels càrrecs era el 17 de gener, diada de Sant Antoni Abat. Els saquets amb els noms dels candidats eren guardats fins aquella data en una caixa tancada amb tres claus: l'una la tenia el batlle i les altres, els dos jurats. Com ja és prou conegut el Consell es reunia sota uns roures situats a les rodalies de can Ros d'Amunt.

El dia dels Sant Innocents es reemplaçaven els candidats a batlle en el sac o bossa del sorteig. Als qui intervenien al sorteig se'ls pregava de deixar de banda possibles rancúnies i favoritismes, i se'ls prohibia deixar-se subornar:

«En la dita insaculació se hauran bé y lealment, tot amor, favor, odi y mala voluntat a depart posats, y que per tal inseculations no hauran rebut ni rebran dinés ni altra cosa alguna...» (Cap. 10)

El tema de les incompatibilitats ja es plantejava com un problema en aquella època, ja que en el capítol 8 s'estipula que ningú podia ocupar dos càrrecs públics en un mateix any i que haurien d'esperar un altre any per poder optar al càrrec que havien exercit anteriorment.

1.4. Estructura dels Capítols

En primer lloc, abans dels capítols, trobem un pròleg, en llatí al document original, on el Virrei diu que ha rebut aquests capítols i

que els ha examinat i llegit acuradament, ajudat pel Consell reial del Principat.

A continuació vénen els «Capítols per al bon govern...», composts per 14 articles o apartats que publiquem amb ortografia original del segle XVI. Sols hi hem afegit els números de cada capítol, accents, alguns apòstrofs i signes de puntuació per fer més entenedora la lectura. Tal com podreu veure, al final de cada capítol l'escrivà reial anava escrivint la frase «*Plau a Sa Excel·lència*», per tal que constés el vist-i-plau del Virrei.

El document es clou amb un fragment, també en llatí al registre original, on el Virrei aprova els esmentats capítols i ordena que siguin respectats i observats sota amenaça de sanció.

Igualment, a fi i efecte de facilitar la recerca i comoditat del lector, hem posat els següents títols a cada article:

1. De com s'ha d'elegir el batlle.
2. Dels candidats a la insaculació del batlle.
3. Del procediment a seguir en aquesta insaculació.
4. De l'alternança en el càrrec de batlle.
5. Dels nous càrrecs de jurats i clavari.
6. Dels problemes de consell o consellers.
7. Del nombre de membres del consell i del lloc de reunió.
8. De les incompatibilitats.
9. Dels candidats proposats a la primera insaculació.
10. De la substitució de candidats, prohibició de frau i nacionalitat dels candidats.
11. Dels impostos i obligacions militars.
12. Dels poders i deures dels jurats i clavari.
13. Del lloctinent del batlle.
14. De la sanció als possibles infractors.

(veure apèndix)

2. El municipi de Sta. Perpètua, St. Fost i Martorelles

2.1. Finalització de la jurisdicció feudal

Des del 1343, les parròquies de Santa Parpètua de Mogoda, Sant Fost de Campsentelles, Sant Cebrià de Cabanyes i Santa Maria de Martorelles formaven part d'una unitat política i administrativa: la

baronia de Mogoda. El 1434 el monestir de Montalegre esdevingué senyor feudal de la baronia i aquesta situació es perllongà fins al 1550, tot i que no fou fins al 1568 que els cartoixans van perdre definitivament els seus drets jurisdiccionals (que no pas tributaris).

El 1550 els habitants d'aquestes quatre poblacions recolliren amb «*infinits treballs i despeses*» les 3.041 lliures que la Cartoixa de Montalegre havia demanat a canvi de renunciar a la jurisdicció feudal que tenia sobre ells. El desembre d'aquell mateix any els síndics de les poblacions lliuraren l'esmentada quantitat al Prior de Montalegre, però el monestir no firmà el document de revenda de la jurisdicció fins al cap de 16 anys, és a dir, l'11 de juny de 1566. Montalegre, no obstant, pretenia retenir certs drets del castell termenat de Cabanyes i la jurisdicció civil, i volia que aquests pobles fossin governats directament pel veguer de Barcelona o pel sots-veguer del Vallès.

El 1568, el Lloctinent del Rei al Principat sentencià que les previsions del monestir no eren vàlides i el 1570 començà una llarga sèrie de plets a la Reial Audiència que duraren fins al 1602; els síndics del municipi volien governar-se mitjançant un batlle reial, triat d'entre una terna de candidats. Algunes de les sentències foren contràries als interessos de les quatre poblacions, i minvaren en certs aspectes les atribucions del batlle reial de Mogoda.

Poc abans d'iniciar-se tot aquest frec a frec als tribunals, el síndic o representant del nou municipi, un veí de Sta. Perpètua anomenat Antic Murtra, havia fet arribar al Lloctinent reial Juan Fernández Manrique, Marquès d'Aguilar, un text anomenat «Capítols per al bon regiment i administració de la justícia a les parròquies de Sta. Perpètua, St. Fost, Cabanyes i Martorelles». Aquests capítols foren examinats pel consell reial i pel mateix Felip II, aleshores encara príncep, segons document datat a Madrid l'1 de desembre de 1551. Finalment foren aprovats oficialment l'11 d'abril del 1552 per l'esmentat Lloctinent o Virrei de Catalunya.

2.2. *Contingut dels «Capítols per al bon regiment...»*

Aquest text, aprovat i redactat més de 20 anys abans que el de Mollat, consta de 17 capítols o articles que fan referència a la forma en què es governarà el nou municipi reial format per Sta. Perpètua, St. Fost, Cabanyes i Martorelles. En aquest cas veiem com la parròquia de Sta. Perpètua és la que tindrà un paper predominant al Consell, cosa ben normal ja que era la més poblada i rica de les quatre.

Mentre que els Capítols de Mollet tenen un marcat contingut polític (12 dels 14 capítols tracten aspectes reguladors del consell municipal i la insaculació), els de Sta. Perpètua-St. Fost fan referència a temes més variats, com els de l'aplicació de la justícia, creació d'una notaria i una taula de *fermances* i la possibilitat de nomenar *saigs* o executors de les ordres municipals. Aquesta variació és deguda segurament al fet que Mollet era un municipi reial des de finals del segle XIV i Sta. Perpètua-St. Fost-Martorelles, en canvi, acabaven de sortir de la jurisdicció feudal d'un monestir. Les circumstàncies, doncs, eren força diferents en ambdues universitats.

En els Capítols de Sta. Perpètua-St. Fost es dona, igualment, més relleu als jurats. Altre aspecte interessant és que en aquests capítols es fan tot sovint referències a les Constitucions de Catalunya i als Usatges de Barcelona, lleis a les quals s'hauran de subjectar amb més rigor a partir d'aquell moment.

És curiós també observar com el salari que s'estableix per al batlle de les parròquies de Mogoda és de 10 lliures anuals, és a dir, la mateixa quantitat que en aquell moment rebia el batlle de Mollet. En aquest sentit, cal dir que els salaris dels batlles reials semblen ser uniformes a tot el Principat durant el segle XVI: així sabem que fins al 1599 els batlles de St. Feliu de Cabrera i Besora, entre d'altres, cobraven també 10 lliures l'any.

2.3. *Lloc de reunió del Consell: la Barraca de Mogoda*

Cal destacar que el capítol primer estableix que el lloc habitual de reunió del consell d'aquests quatre pobles serà la casa anomenada Barraca de Mogoda. Gràcies a un interessant pergami datat el 6 d'agost del 1509, sabem que aquesta casa era propietat en emfiteusi de Bernat Canyelles, natural de St. Fost. El document és un establiment pel qual Montalegre rebrà 27 sous anuals d'en Canyelles a canvi de poder habitar dita casa i se li dona permís perquè hi tingui carnisseria i hostal. A l'escrit també s'esmenta la venda de pa i vi. (Sembla que el seu pare ja havia regentat l'establiment).

La Barraca de Mogoda era situada aproximadament en els límits parroquials entre Sta. Perpètua i Cabanyes, i el terreny on era edificada afrontava a l'Est amb la tinença d'en Soler i amb un alou de l'esmentat monestir; al Sud amb el riu Besòs, amb una terra o honor d'en Gabriel, amb una d'en Torrents, i amb la riera de Caldes; a l'Oest amb la riera de Caldes i amb un honor d'en Soler; i finalment al

Municipi de Mollet

Pobles de Mollet,
Gallecs i Parets.

Incorporació a la
Corona: 1385

Redacció "Capítols
bon Govern": 1573

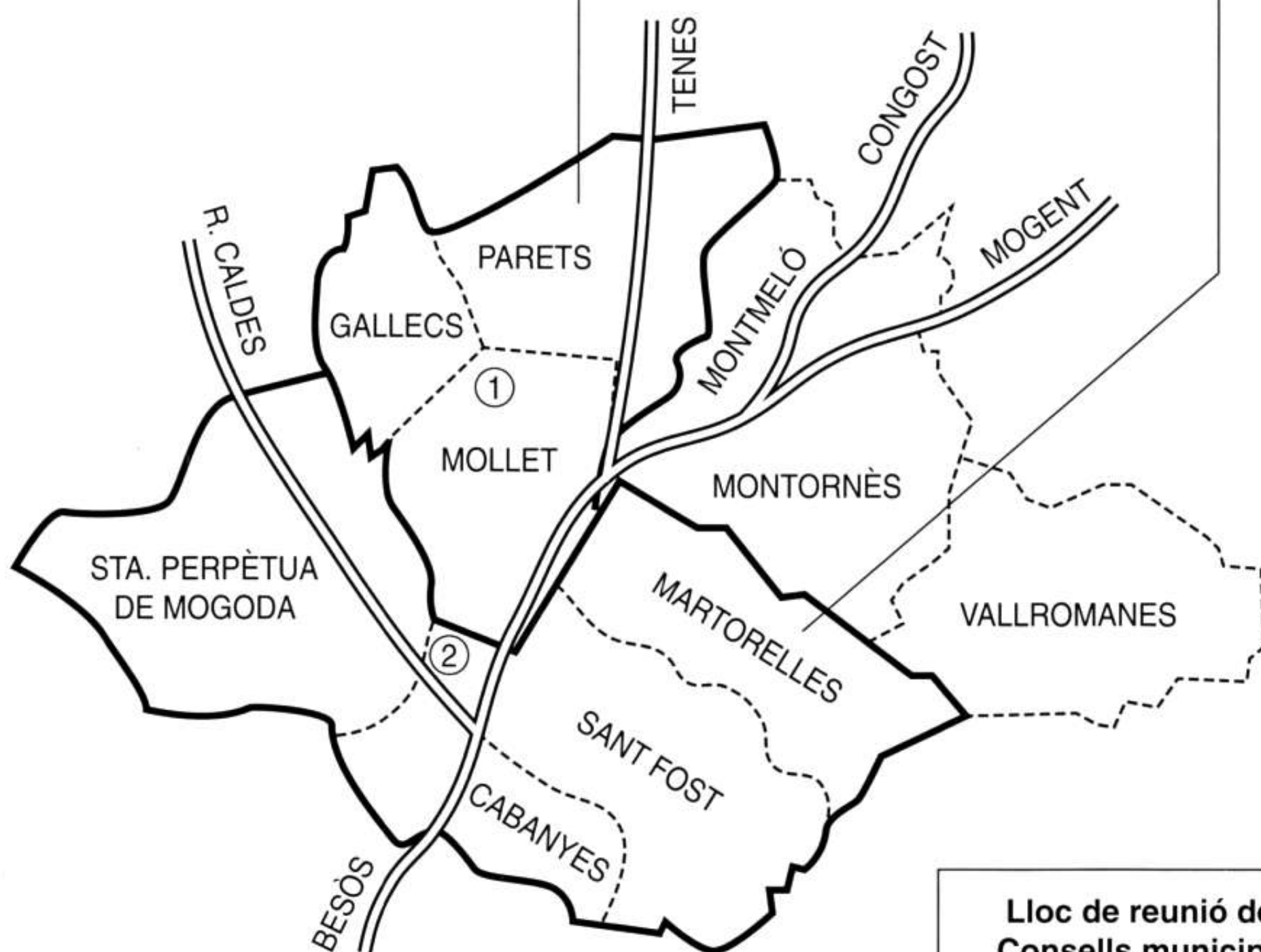
Municipi de la baronia de Mogoda

Pobles de Sta. Perpètua,
Sant Fost, Cabanyes i Martorelles.

Incorporació provisional a la
Corona: 1550

Definitiva: 1568

Redacció "Capítols bon
regiment": 1552

Lloc de reunió dels Consells municipals

- 1: Roures d'en Manent
- 2: Barraca de Mogoda

ELS MUNICIPIS AL BAIX VALLÈS EN EL S. XVI

Nord amb un honor d'en Ragell i un altre alou del monestir cartoixà.

En resum, l'indret on es reunia el Consell municipal de les parròquies de Mogoda era, almenys uns 40 anys abans del 1552, un hostel i carnisseria. Potser va ser triat precisament per això, per ser un lloc bastant freqüentat per la gent de les rodalies, i per ser situat a mig camí de Sta. Perpètua i Cabanyes, prop de la confluència de la riera de Caldes amb el riu Besòs, i molt segurament al costat del camí ral de baix (ruta Barcelona-Girona-França).

2.4. Resum dels Capítols de Sta. Perpètua-St. Fost

Capítols per al bon regiment i administració de la justícia a Sta. Perpètua, St. Fost, Cabanyes i Martorelles.

Aprovats l'11 d'abril de 1552

1. El Consell General, format per tots els caps de casa de les 4 parròquies, es podrà aplegar a la Barraca de Mogoda sempre que el batlle, els jurats o els consellers ho creguin convenient.

2. Es triaran dos jurats pel sistema d'insaculació el dia de Sant Sebastià (20 de gener). Un d'ells serà de Sta. Perpètua i l'altre d'alguna de les 3 parròquies restants. Prestaran sagrament i homenatge de mà i boca al batlle d'aquesta Universitat.

3. Els jurats tindran un salari de 4 sous quan hagin de sortir del terme per fer tràmits de la Universitat o municipi.

4. Es triarà un clavari a les sorts, el mateix dia de St. Sebastià, el qual haurà de guardar els diners del municipi, portar llibre d'ingressos i despeses, i donar compte de la seva gestió en deixar el càrrec.

5. El batlle serà triat també a sorts, d'una bossa on hi entraran 12 candidats: 6 de Sta. Perpètua i 6 de les altres parròquies. Un trienni el batlle serà de Sta. Perpètua i l'altre d'alguna de les altres tres localitats. De la mateixa bossa es treuran els dos jurats i el clavari, i els 8 que restin seran nomenats consellers.

6. El batlle serà nomenat pel Rei o pel Virrei del Principat o en darrer cas pel Batlle General, d'entre una terna de candidats majors de 25 anys, extrets de l'esmentada bossa. El batlle tindrà atribucions sobre la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, i el seu mandat durarà tres anys.

7. Els candidats de la terna a batlle no elegits podran optar a ser jurats o clavari.

8. El dia de Ninou (Any Nou) de cada trienni, es reemplaçaran a la bossa els candidats que hagin mort, i s'insacularan altres noms.

9. El batlle podrà nomenar un lloctinent de batlle, que el substituirà en cas de malaltia o altre impediment. Aquest lloctinent podrà portar el bastó del batlle i tindrà les seves mateixes atribucions.

10. El batlle podrà nomenar *saigs* o corredors públics (una mena de policies locals), amb facultat de castigar i fer «relacions».

11. Les competències judicials del batlle seran aquestes:

— Podrà cobrar composicions, és a dir, perdonar delictes a canvi de multes sempre que no hi hagi instància de part. S'exceptuen els delictes de traició, heretgia, bausia, falsificació de moneda, sodomia, crim de la lesa Majestat, i altres que meressin pena de mort, mutilació de membres o robatoris «qualificats».

— Se l'autoritza també a aixecar i soterrar cadàvers (feia funcions semblants a les de l'actual jutge de pau).

12. El salari del batlle serà de 10 lliures anuals, a cobrar de les esmentades composicions. Donarà compte al Mestre Racional.

13. Es prohibeix fer composicions a cap altre càrrec que no sigui el batlle, respectant sempre les regalies i les atribucions a les quals tindria dret el Rei, son lloctinent o el governador general si es trobessin dins del terme municipal.

14. Es nomena Joan Coll, de Sta. Perpètua, com a primer batlle reial.

15. El batlle tindrà obligació d'establir en el municipi una taula per donar *fermances*.

16. Es prohibeix de jutjar fora del terme els delictes comesos dins aquest, i es respectaran les regalies.

17. Es concedeix a la universitat llicència perquè tingui una notaria o escrivania pública, regentada per un escrivà i notari elegit pel batlle.

Syndicon de Mollet Parre y Gallego.

Nos I hispanice

Nos fernandus de Toledo prior Castellæ
ms. Joannis fructu Luntunen S. C. & Re
ge Ma^{tu} filiarum locum et capitonez
generalis in principatu Cathaloniæ & comi
tibus rombani et Ceritane fuerunt no
bis pro parte via fidelium et dilectorum
regorum universitatis singularium
parochiarum sancti Vincenty & mollet
sancti stephani & parre et sancti Marci &
Gallego duobus vicariis presentata capitula
Inferascripta quibus cum diligenter re
cognitis per nos in regia consilio dei primi
patris Cathaloniæ responsiones & decre
tationes in fine universitatis de eorum decem
et fieri dicimus. Quorum quidem capi
tulum et decretationum tenor per omni
sequitur in hoc verba. Exmo senior la universi
tat y los habitantes de las parochias & mollet
& Gallego y parre per prioris regali
tenon facultat. & Regi quendam trienni ball
avem y ab die prioris. es donada poterat
al dit balli & exercit las fraudes de omni y

4701

Perez Jover

APÈNDIX

CAPÍTOLS PER AL BON GOVERN DE LES PARRÒQUIES DE MOLLET, PARETS I GALLECS

10 d'abril de 1573

Arxiu de la Corona d'Aragó. Reial Cancelleria, registre 4.701, folis 187v-193r

TEXT ÍNTEGRE

(Pròleg):

Síndics de Mollet, Parets i Gallecs.

Jo, Hernando de Toledo, prior de Castella de l'orde de Sant Joan de Jerusalem S.C., conseller de la Règia Majestat, Lloctinent i Capità General al Principat de Catalunya, i als comtats de Rosselló i Cerdanya; ens foren presentats per part dels vostres fidels i amics regidors de la Universitat i singulars de les parròquies de Sant Vicenç de Mollet, Sant Esteve de Parets i Santa Maria de Gallecs, de la diòcesi de Barcelona, els capítols infrascrits, els quals foren examinats i atentament revisats per Nos en regi consell del dit Principat de Catalunya, i finalment vàrem decidir i fer decidir les respostes i decrets, els quals capítols i decrets es segueixen per ordre amb aquestes paraules:

(Text literal dels capítols):

1. Excel·lentíssim Señor. La Universitat y los habitants en las parròchias de Mollet y Gallechs y Parets per privilegis reals tenen facultat d'elegir quiscun trienni balle a veus y ab dit privilegi és donada potestat al dit balle d'exercir las jurisdiccions civil y criminal, mer y mixt imperi.

Si y segons en dit privilegi se conté, y perquè lo ús és stat fins aquí fer-se a veus la electió de dita terna de balle, y se collegeix serà més convenient y útil a dites parròquies fer la dita electió de dita terna per via d'insaculatió o a les sorts que no a veus.

Supliquen per ço dites parròchies de Mollet, Parets y Gallechs a Vostra Excel·lència li plàcia y sia servit consentir y dar-los privilegi que axí com dita electió se solia fer a veus, se faça d'ací al devant per via d'inseculatió.

Plau a sa Excel·lència.

2. Item supplican ditas parròchias per dar forma a dita inseculatió, que plaua a Vostra Excel·lència que en una boça per açò dedicada sien insaculades dotze persones, ço és de la parròquia de Mollet sis, y de la parròchia de Parets cinc y de la parròchia de Gallechs una persona, e que sien dels més àbils e sufficients de dita parròchia.

Plau a sa Excel·lència.

3. Item supliquen a Vostra Excel·lència dites parròchies que lo any que los officials triennals se hauran a mudar en Cathalunya, lo dia de St. Antoni del mes de Janer de dit any convocat lo consell ordinari de dit terme devall mencionador en lo lloch acostumat, de la dita bossa la qual haie de star recondita juntament ab les altres desús mencionadores en una caxa tancada ab tres claus, les quals haien a tenir ço és, lo balle una y los dos jurats quiscú la sua.

Y aquella sia uberta en presència del dit balle, o de son loctinent en absència o just impediment del dit balle, e los dits jurats y los altres del consell que allí's trobaran o la major part d'aquell.

Y de la dita bossa de balle sien trets tres redolins per un minyó d'edat de sis en vuyt anys, y los anomenats o scrits dins aquells tres redolins sien en terna de balle per aquell trienni venidor, y l'un d'aquells sia provehit per balle conforme al privilegi predict que dit terme ne té.

Plau a sa Excel·lència.

4. Item supliquen a Vostra Excel·lència dites parròquies que per evitar molts plets y debats que quiscun trienni se suscitaven, y també perquè la justícia sia millor administrada, que lo balle axí extret de dit terme haie ésser un trienni de la parròchia de Mollet y lo altre trienni de Parets o Gallechs.

Y que per evitar tot gènere de controvèrsia que quant se traurà la dita terna, si lo balle serà de Mollet no sia admès ni extret en terna ningú de dita parròchia de Mollet, y per lo semblant quant lo balle serà de Parets o Gallechs no sia admès en terna ningú que sia de Pa-

rets ni Gallechs, axí que un trienni sia lo balle de Mollet y altre trienni de Parets o Gallechs y no d'altra manera.

Y aquest trienni corrent per pacte axí consertat, si té elegir com s'és elegit de la parròchia de Mollet y lo trienni propvenidor haien de traure de la dita bossa la terna per a balle de las ditas parròchias de Parets y Gallechs, com axí per evitar los dits inconvenients stiga entre ells pactat y concordat sots imposició de certa pena.

Y que la pena sian dos-centes lliures partidores les cent per lo oficial qui farà la executió y las altras cent per la part obedient.

Plau a Sa Excel·lència.

5. Item supliquen a Vostra Excel·lència dites parròquies que per no haver-hi hagut jurats ni clavari sien stades en algunes coses mal governades, y axí dit terme haie patit molts y diversos danys, que per çó li plàcia y sia servit Vostra Excel·lència manar-los concedir en privilegi que de la mateixa boça a hont stan ensaculades les dites dotze persones per al offici y càrrech de balle, quiscun any lo dia de St. Antoni del mes de Janer sien tretes dos persones per a jurats, ço és, hu de Mollet y altre de Parets o Gallechs, e un clavari, lo qual clavari sia e puga ésser de qualsevol de dites parròquies y haie per semblant ésser extret de la dita bossa com és dit.

Plau a Sa Excel·lència.

6. Item supliquen dites parròquies a Vostra Excel·lència los plàcia concedir en privilegi que dites parròquies pugan fer una altra bossa, la qual haie de star recondida en la mateixa caxa a hont starà recondida la del balle, jurats y clavari. Y aquella sia intitulada bossa dels prohòmens de consell, en la qual sien ensaculades vint y quatre persones, ço és, dotze de Mollet, y nou de Parets y tres de Gallecs, de la qual cada any lo dit dia de St. Antoni après que seran extrets los dits dos jurats y clavari, se haien a traura vuyt persones les quals se diguen prohòmens de consell, los quals haien d'ésser extrets, ço és, quatre de Mollet y altres quatre de Parets o Gallechs.

Plau a Sa Excel·lència.

7. Item supliquen a Vostra Excel·lència dites parròquies que li plàcia concedir-los en privilegi que lo consell de dita universitat ordinari sia de dotze persones, és a saber, lo balle, los dos jurats y lo clavari y los vuyt prohòmens de consell.

Y que dites dotze persones se puguen convocar en lo lloch acostu-

mat, ço és, als roures d'en Manent, y si hi haurà impediment per pluies, altrament se pugan convocar a la casa del mas Ros d'Amunt, tostemp que al dit balle, jurats y consell serà ben vist; y que axí convocades tots o la maior part de dit nombre, sien y representen la dita universitat, y pugan tenir y celebrar consell e fer tot ço e quant porrà fer lo consell general de dita universitat.

Plau a Sa Excel·lència.

8. Item supplican ditas parròquias a Vostra Excel·lència que per lo que es porrà seguir que un matex any hisqués algú de la bossa que tingués altre offici dels susdits y seria gran inconvenient; que per ço plàcia a Vostra Excel·lència concedir en privilegi que en un matex any ningú haie ni puga tenir dos officis, ans bé qui haurà tingut un offici haie vagar un any del matex offici, entés empero e declarat com sia axí entre dites parròquies concordat, que los jurats e clavari y prohòmens de consell que seran en lo temps de traure terna de balle pugan concòrrer en la dita terna encara que no sia finit lo temps de llur regiment, y que per poder exercir o regir dit offici no haien a vagar un any com en los altres officis stà dit.

Plau a Sa Excel·lència.

9. Item supplican a Vostra Excel·lència ditas parròchias que els plàcia concedir en privilegi que dits officis de balle, jurats, clavari y prohòmens sien y stiguen enbossats segons lo nombre desús mencionador:

E que en aquesta primera insaculatió per Vostra Excel·lència faedora, sia vostra Excel·lència ¿servir? manar-se informar de les persones àbils y sufficients de ditas parròchias per als susdits càrrechs e officis, ço és, de Jaume Ombert, síndic que és ara, e de Joan Gorrell, y de Joan Colomer, y de Joan Moragues y de Pere Masó, les quals persones dites universitats tenen elegides per al dit effecte y que presten jurament de nomenar persones més àbils, ydòneas y sufficients per als dits càrrechs.

Plau a Sa Excel·lència.

10. Item suppliquen a Vostra Excel·lència ditas parròchias plàcia y sia servit concedir-los en privilegi que per lo que's podrà seguir que en les dites boçes no y fos tot lo numero predit per ser morts alguns dels ensaculats o haurien del tot transferit son domicili en altre terme, que de tres en tres anys, ço és lo anys que s'haurà a traure la terna de balle, ço és, lo dia dels Sancts Innocents se haien a traure de

la bossa de balle, convocat tot lo dit consell en lo susdit lloch, tres persones ço és de Mollet tres y altres tres de Parets o Gallechs.

Y que les dites tres persones así extretas haien, y sien tengudes, ans que pugan fer dita insaculatió, jurar en mà y poder del balle, que leshores serà, damunt los Sancts Quatre Evangelis, que en la dita insaculatió se hauran bé y lealment tot amor, favor, odi y mala voluntat a depart posats, y que per les tals insaculations no hauran rebut ni rebran dinés ni altra cosa alguna, com axí convenga per la bona administratió de la justícia, y bon govern del dit terma.

Y que no insacularan ningú que no sia nat en ditas parròchias. Plau a sa Excel·lència. Y lo que demanan que no pugan esser ensaculats sinó los qui sian nats en ditas parròchias. Plau a sa Excel·lència. Si donchs no, hauran stat en ellas deu anys y que sian cathalans, y tinguen casa y terres en dites parròquies.

11. Item supplican a Vostra Excel·lència ditas parròchias, plàcia y sia servit perquè cesse tot gènere de controvèrsia y debats entre los habitants en dites parròquies, y perquè tots façen un matex cos, manar lloar y emologar y en quant menester sia autoritzar ab son decret real la concòrdia y avinència que entre ells és stada feta, ço és que ditas parròquies de Parets y Gallechs sien obligades de contribuir per la mitat en los treballs, axí per qualsevulla cosa s'offeresque, axí per soldats y per qualsevol altres serveys que s'haguessen a fer a sa Majestat com altrament als de la parròchia de Mollet.

Y també per lo semblant en axó matex sien obligats los de Mollet als de Parets y Gallechs en manera que com dit és, dits talls se haien a pagar entre ells per iguals parts.

Plau a sa Excel·lència.

12. Item supliquen dites parròchias a Vostra Excel·lència li plàcia sia servit manar concedir en privilegi a dites parròquies que los jurats de la susdita forma extrets, tingan tot aquell poder que semblants jurats tenen acostumat tenir y tinguen càrrec en totes les coses que convindran en dita universitat y per la policia d'aquella.

Y que lo clavari tinga poder de rebre totes les pecúnies dels drets y emoluments de dites parròquies y dels talls se faran, de les quals haie a dar compte del que haurà administrat al consell ordinary que serà de dit terme quiscun any un mes après que haurà finit llur offici.

Plau a sa Excel·lència.

13. Item suppliquen dites parròquies attés que per la bona administració de la justítia convé que per lo que es poria seguir que lo balle no pogués exercir llur offici per algun just impediment, ço és, malaltia o absentia del terme, que plàcia a Vostra Excel·lència per ço de concedir-los en privilegi que puga dit balle o per la dita absència o malaltia o altrament per algun just impediment, crear un loctinent.

Plau a sa Excel·lència que sent malalt lo balle o tenint altre just impediment, o havent d'anar fora de ditas parròquies puga fer loctinent seu de la parròchia de hont serà lo balle, y fer y exercir dit offici fins a tant cesse la malaltia o just impediment o absència.

14. Item suppliquen dites parròquies a Vostra Excel·lència que atès que ab determinació del Consell General que dites parròquies per obtenir de Vostra Excel·lència lo present privilegi han tingut entre ells, se ha fet un acte de concòrdia y en dit Consell se determinà que per més observança del present y susdit privilegi, per Vostra Excel·lència impetrador, fos imposada pena de dos-centes lliures per als contrafahents en les coses en dit privilegi contingudes y concedides, la mitat dels quals sia de la parròchia obedient y l'altra mitat del oficial executant.

Y que dita executió se haie a fer a instàntia del síndic de dita universitat y si lo dit síndic per algun particular interès no volia instar, que la maior part dels hòmens de dita parròchia obedient ho puga fer, que per ço plàcia a Vostra Excel·lència en quant menester sia posar sa autoritat y decret en la susdita concòrdia y concedir-los en privilegi.

Plau a sa Excel·lència en quant no sia contrary als dalt dits y concedits capítols y per açò hi interposa sa autoritat y decret imposant als contrafahents pena de dos-centes lliures partidores com se conté en lo capítol quart.

(Decret final)

Per tot el qual ens vau fer suplicar amb humilitat que els esmentats capítols em dignés concedir per a una millor administració i conservació de les dites parròquies. Nos, volguent aprovar i deliberar aquesta petició per a utilitat de dites parròquies, amb coneixement de l'autoritat i potestat reial, vàrem fer deliberar i consultar els predits capítols (...) amb decrets i respostes per Nos posats i decretats, i a vosaltres, dites universitats i singulars homes i habitants de les esmentades parròquies de Sant Vicenç de Mollet, Sant Esteve de Pa-

rets i Santa Maria de Gallecs, *concedim, lloem, aprovem, firmem i confirmem* la nostra règia concessió, i del noble i magnífic conseller, Governador General, i dels estimats i fidels veguer reial, batlle, sotsvegues, sotsbatlles i dels assessors, i de tot i cada un dels oficials i d'altres.

Als esmentats oficials, lloctinents, presents i futurs, al Batlle signant i als altres oficials del dit terme, *diem i manem* que els presents capítols i tots i cadascun d'ells continguts en aquestes resolucions i decrets, *mantinguin i compleixin i facin complir* amb fermesa i sense canvis, i que no siguin contravinguts o canviats sense caure en la reial indignació i sota pena de mil florins aragonesos bons d'or, exigidors de forma irremissible i pagadors a l'erari.

En presència dels testimonis fou posat el segell pendent reial comú, i datat a la ciutat de Barcelona el 10 d'abril de l'any del naixement del Senyor de 1573, per autoritat del Rei...

El Prior Don Hernando.

FONTS INÈDITES:

ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ

- Reial Cancelleria, reg. 4701, folis 187v-193r (Mollet).
- Reial Cancelleria, reg. 4204, folis 253r-263r (Capitula bonum regimen et administratione justicie parrochiarum Sancte Perpetua, Sancti Fausti et aliarum).
- Monacals: «Breu resum o sumari del dret ha tingut lo R. Prior y convent de Montalegre en la jurisdicció civil y criminal, mer y mixt imperi dels llocs y tèrmens de Sta. Perpètua, Cabanyes, St. Fost y Martorelles», per Francesc Camps i Torcó, advocat de dit monestir en l'any 1667.
- Monacals, Montalegre, perg. n.º 2563 (6 agost 1509).

BIBLIOGRAFIA:

- F. CARRERAS I CANDI: «*Lo castell de La Roca*». La Roca: Ajuntament de La Roca, 1988 (la 1.ª edició és del 1895).
- J. LALINDE ABADÍA: «*La jurisdicción real inferior en Cataluña*». Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 1966, p. 216.
- X. PÉREZ: L'Ajuntament de Mollet durant l'Edat Moderna, dins «*Moledo 993-Mollet 1993*». Mollet: Ajuntament de Mollet, 1993, pp. 57-65.
- J. M. TORRAS: «*Els municipis catalans de l'antic règim 1453-1808*». Barcelona: 1983.

VOCABULARI:

Bausia: Traïció contra el jurament de fidelitat a una autoritat.

Cooptació: Sistema d'elecció dels regidors pel qual els consellers que acabaven llur mandat proposaven un o dos candidats per a ocupar el càrrec vacant. Aquest sistema s'utilitzà a Mollet al segle XVIII, tal com es pot veure en un document datat el 1771. (Veure «*Moledo 993-Mollet 1993*», p. 63.)

Lloctinent del Rei: Nom que també es donava al Virrei, màxim representant del rei d'Espanya a Catalunya.

Regalies: Prerrogativa particular i privativa que un sobirà exerceix en el seu regne.

Universitat: Nom que rebien els municipis en època baix-medieval i moderna.